

Angelika Kurzawa
Uczelnia Łazarskiego
Wydział Prawa i Administracji
ORCID: 0000-0003-3338-3848

Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu umowy o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych

Obligation of health insurance under the contract for the preparation
and conduct of the lecture in the light of the jurisprudence of administrative courts

Streszczenie

Pojawiający się w orzecznictwie sądów administracyjnych problem podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu umów o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu pokazuje, że w praktyce strony często kwalifikują tego rodzaju umowy jako umowy o dzieło i tym samym starają się uniknąć odprowadzania obligatoryjnych składek na ubezpieczenie zdrowotne. Dokonując analizy tego zagadnienia, należy zwrócić uwagę na kilka kwestii, a mianowicie na wolę stron zawierających umowę, zasadę swobody umów, istotę dzieła, charakterystyczne cechy umowy o dzieło i umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, jak również relacje między wykładem a utworem w rozumieniu prawa autorskiego. Rozważania w tym zakresie prowadzą do wniosku, że nie można wykluczyć umowy o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu, spełniającej cechy umowy o dzieło, dlatego też należy badać każdą z umów indywidualnie. Większość z nich jednak spełnia kryteria umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, która stanowi tytuł do objęcia wykonawcy obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym.

Słowa kluczowe

ubezpieczenie zdrowotne, wykład, dzieło, umowa o świadczenie usług

Abstract

The problem of being subject to obligatory health insurance on the basis of preparation and conduct of a lecture contracts, which appears in the jurisprudence of administrative courts, shows that in practice the parties often qualify this type of contract as a specific work contract and thus try to avoid paying obligatory health insurance contributions. When analyzing this issue, attention should be paid to several things, namely the will of the parties concluding the contract, the principle of freedom of contracts, the essence of the specific work, the characteristic features of the contract for specific work and the service contract to which the mandate provisions are applied, as well as the relationship between the lecture and the work within the meaning of copyright law. Considerations in this regard lead to the conclusion that a contract for the preparation and conduct of a lecture can meet the characteristics of a contract for specific work, therefore each contract should be examined individually.

However, most of them meet the criteria for a service contract to which the mandate provisions are applied, which are entitlement to obligatory health insurance.

Keywords

health insurance, lecture, specific work, service contract

1. Wstęp

Osoby wykonujące pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego¹ dotyczące zlecenia, podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego, jeżeli spełniają warunki do objęcia ich ubezpieczeniami społecznymi². Osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi określa natomiast art. 6 u.s.u.s.³ Stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s., obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę m.in. na podstawie umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia. Ustawodawca przesądza zatem, że osoby fizyczne, które wykonują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a co za tym idzie również ubezpieczeniom zdrowotnym. W przeciwieństwie jednak do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, gdzie w przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia, co do zasady składkę odprowadza się tylko z jednego z tytułów (por. art. 9 u.s.u.s.), przy ubezpieczeniu zdrowotnym składka opłacana jest z każdego z tytułów odrębnie, o czym stanowi art. 82 ust. 1 u.ś.o.z.

W praktyce sądy administracyjne, rozpatrując skargi na decyzje administracyjne w przedmiocie ustalenia podlegania obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego⁴, spotykają się z problemem kwalifikacji zawartych umów jako umów o dzieło albo umów o świadczenie usług, do których zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Dokonanie odpowiedniej kwalifikacji umowy jest istotne z punktu widzenia objęcia wykonawcy obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego. W świetle przepisów prawa umowa o dzieło nie stanowi bowiem tytułu do obowiązkowego objęcia jej wykonawcy ubezpieczeniem zdrowotnym. Wyjątkiem w tym zakresie

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.); dalej: k.c.

² Art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1373 ze zm.); dalej: u.ś.o.z.

³ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 266 ze zm.); dalej u.s.u.s.

⁴ Sprawy w przedmiocie objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym rozpatruje dyrektor właściwego oddziału wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, od którego decyzji przysługuje odwołanie do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w terminie 7 dni od dnia jej otrzymania (art. 109 ust. 5 u.ś.o.z.). Od decyzji Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, a od wyroku tego Sądu skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

jest umowa zawarta z pracodawcą, z którym wykonawca pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy, ponieważ wówczas uznawany jest za pracownika w świetle ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 8 ust. 2a oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 u.s.u.s., art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. a u.ś.o.z.). Poza tym wyjątkiem osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o dzieło nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego.

W przypadku niektórych umów o dzieło sądy administracyjne stwierdzają, że charakter tych umów przemawia za zakwalifikowaniem ich do umów o świadczenie usług, do których zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Taki przykład stanowią umowy, których przedmiotem jest m.in. przygotowanie i przeprowadzenie wykładu⁵ lub szkolenia⁶, konserwacja bramy wjazdowej garażu w kompleksie mieszkaniowym⁷, tłumaczenie z języka obcego⁸, uporządkowanie terenu wokół budynku mieszkalno-usługowego⁹, korekty książek¹⁰, przygotowanie projektu modernizacji placu w zakresie położenia kostki brukowej oraz jego wykonanie¹¹, opracowanie i prowadzenie autorskich programów¹², sporządzanie prognoz finansowych na całe okresy kredytowania dla starających się o kredyt bankowy¹³, tworzenie bazy danych, weryfikacji nagrań audio oraz przygotowaniu transkrypcji¹⁴ czy montaż daszków

⁵ Por. m.in. wyroki WSA w Warszawie: z dnia 13 lutego 2020 r., VI SA/Wa 2403/19; z dnia 2 lipca 2019 r., VI SA/Wa 261/19; z dnia 4 czerwca 2018 r., VI SA/Wa 588/18; z dnia 10 kwietnia 2017 r., VI SA/Wa 1951/16; z dnia 17 maja 2016 r., VI SA/Wa 2592/15; a także wyroki NSA: z dnia 9 stycznia 2020 r., II GSK 3072/17; z dnia 24 października 2019 r., II GSK 2652/17; z dnia 6 sierpnia 2019 r., II GSK 1630/17; z dnia 12 kwietnia 2017 r., II GSK 5012/16. Wyroki dostępne w CBOSA.

⁶ Por. m.in. wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 października 2019 r., VI SA/Wa 639/19, CBOSA; wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 grudnia 2014 r., VI SA/Wa 2964/13, CBOSA; wyrok NSA z dnia 24 listopada 2016 r., II GSK 1118/15, CBOSA.

⁷ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 2160/19, CBOSA.

⁸ Por. m.in. wyroki WSA w Warszawie: z dnia 23 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 1970/19; z dnia 25 kwietnia 2019, VI SA/Wa 396/19; z dnia 3 stycznia 2018 r., VI SA/Wa 1292/17; a także wyroki NSA: z dnia 9 grudnia 2016 r., II GSK 1145/15; z dnia 28 października 2016 r., II GSK 3255/16. Wyroki dostępne w CBOSA.

⁹ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 1985/19, CBOSA.

¹⁰ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 lipca 2019 r., VI SA/Wa 617/19, CBOSA.

¹¹ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 706/19, CBOSA.

¹² W zakresie pracy z podopiecznymi polegających na terapii osób uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych jako pedagog i psycholog, terapii osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz sprawców przemocy w zakresie psychologa (wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 685/19, CBOSA); w zakresie pracy z podopiecznymi jako pedagog oraz opracowanie i przeprowadzenie autorskich programów wsparcia dla osób uzależnionych, rodzin (wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 951/19, CBOSA); w ramach wczesnej interwencji dla osób uzależnionych, szkodliwie używających i eksperymentujących z substancjami psychoaktywnymi i ich rodzin w zakresie pracownika socjalnego (wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lipca 2019 r., VI SA/Wa 967/19, CBOSA); czy w ramach poradnictwa specjalistycznego dla osób z problemem alkoholowym, ich rodzin oraz osób doświadczających przemocy w rodzinie (wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2019 r., VI SA/Wa 907/19, CBOSA).

¹³ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2017 r., VI SA/Wa 1782/16, CBOSA.

¹⁴ Por. m.in. wyroki WSA w Warszawie: z dnia 29 września 2017 r., VI SA/Wa 401/17; z dnia 19 kwietnia 2019 r., VI SA/Wa 2255/16; z dnia 23 marca 2017 r., VI SA/Wa 2421/26. Wyroki dostępne w CBOSA.

zsypanych¹⁵. Najczęściej rozpatrywane sprawy dotyczą umów, których przedmiotem jest przygotowanie i przeprowadzenie wykładu. Dlatego też to właśnie problematyka objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym umów o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu będzie przedmiotem rozważań. Celem niniejszego artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy każda taka umowa stanowi podstawę do objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym, biorąc pod uwagę wolę stron, zasadę swobody umów, a także przepisy prawa autorskiego dotyczące utworu, a w konsekwencji również ocenę orzecznictwa sądów administracyjnych w tym zakresie.

2. Umowa o dzieło a umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia

Analizując przedstawione zagadnienie, należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę, że umowa o dzieło zaliczana jest do kategorii umów o świadczenie usług, jednak przyjęte przez ustawodawcę odmienne ich ujęcie wpływa na interpretację kryteriów odróżniających umowy o dzieło od umów zlecenia i umów o świadczenie usług, do których zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia¹⁶. Stosownie do art. 627 k.c. przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. Elementami przedmiotowo istotnymi tej umowy są zatem określenie dzieła, do którego wykonania zobowiązany jest przyjmujący zamówienie, a także wynagrodzenie, do którego zapłaty zobowiązany jest zamawiający¹⁷. Jednak brak bliższego określenia wynagrodzenia nie stoi na przeszkodzie uznaniu umowy za zawartą, gdyż w takim wypadku wynagrodzenie może być określone poprzez wskazanie podstaw do jego ustalenia stosownie do art. 628 k.c.¹⁸

Natomiast zobowiązanie do wykonania oznaczonego dzieła stanowi element charakterystyczny, a wręcz wskazuje się, że jest to element konstytutywny umowy o dzieło, który pozwala odróżnić ją od innych umów zaliczanych do umów o świadczenie usług¹⁹. Pojęcie „dzieła” nie zostało jednak zdefiniowane przez ustawodawcę. W doktrynie i orzecznictwie określa się dzieło jako rezultat pracy fizycznej lub umysłowej o charakterze materialnym lub niematerialnym, dostatecznie oznaczony i określony

¹⁵ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2018 r., VI SA/Wa 82/18, CBOSA.

¹⁶ P. Drapała, *Komentarz do art. 627*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, WKP 2017.

¹⁷ G. Kozieł, *Komentarz do art. 627*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczegółowa*, LEX 2014.

¹⁸ Wyrok SN z dnia 22 grudnia 1989 r., I CR 516/89, LEX nr 1213696; por. wyrok SN z dnia 27 lutego 2004 r., V CK 307/03, LEX nr 602087.

¹⁹ P. Drapała, *op. cit.*

z góry, zindywidualizowany, samoistny, obiektywnie możliwy do osiągnięcia oraz w danych warunkach pewny²⁰. Wykonanie dzieła może przybierać postać wytworzenia nowej rzeczy, jak również dokonania zmian w rzeczy już istniejącej, jak naprawienie, przerobienie czy uzupełnienie²¹. Powinna je przy tym cechować samoistość rezultatu, rozumiana jako niezależność rezultatu od dalszego działania, a nawet istnienia samego twórcy, a zatem w momencie ukończenia dzieła ustaje jego zależność od twórcy, stając się wartością autonomiczną w obrocie²².

Jak wskazuje P. Drapała, istotą umowy o dzieło jest zobowiązanie się przyjmującego zamówienie do wykonania oznaczonego dzieła w zamian za zobowiązanie do zapłaty wynagrodzenia. Jest to zatem umowa służąca wymianie dóbr majątkowych. Natomiast przedmiotem świadczenia przyjmującego zamówienie jest materialny lub ucieleśniony materialnie wynik (rezultat), a nie czynności (starania) prowadzące do powstania tego rezultatu, choć ustawodawca umożliwia zamawiającemu kontrolę samego procesu powstawania dzieła pod względem zgodności z kryteriami określonymi w umowie (art. 636 k.c.), a także dochowania terminów umożliwiających ukończenie dzieła we właściwym czasie (art. 635 k.c.)²³.

W przypadku zaś umów o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, należy zwrócić uwagę, że umowę zlecenia zalicza się do umów starannego działania, a nie umów rezultatu. Choć jak wskazuje K. Kopaczyńska-Pieczniak, sama definicja umowy zlecenia zakłada dążenie do osiągnięcia określonego rezultatu (dokonania czynności prawnej), jednakże w razie jego nieosiągnięcia, ale jednoczesnego dołożenia wszelkich starań w tym kierunku, przy zachowaniu należytej staranności, zleceniobiorca nie ponosi odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania. Innymi słowy odpowiedzialność kontraktowa przyjmującego zlecenie powstanie wówczas, gdy przy wykonaniu zlecenia nie zachował wymaganej staranności, niezależnie od tego, czy oczekiwany przez dającego zlecenie rezultat nastąpił, czy nie²⁴. W doktrynie podkreśla się, że zleceniobiorca zobowiązuje się jedynie do dokonania określonej czynności, ale nie odpowiada za to, że oczekiwany przez zleceniodawcę rezultat zostanie osiągnięty. Aczkolwiek zleceniobiorca powinien dokładać należytej staranności, aby ten cel osiągnąć. Z uwagi zaś na to, że miarą wykonania zobowiązania nie jest ściśle

²⁰ Tak m.in. wyrok SN z dnia 28 marca 2000 r., II UKN 386/99, LEX nr 42386; postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2013 r., II UK 430/12, LEX nr 1675272; A. Brzozowski, *Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie za wady dzieła*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1986, s. 13–21; W. Siuda, *Istota i zakres umowy o dzieło*, nakładem Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1964, s. 15–18.

²¹ Postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2013 r., II UK 430/12, LEX nr 1675272; W. Siuda, *op. cit.*, s. 14.

²² A. Brzozowski, *op. cit.*, s. 15.

²³ P. Drapała, *op. cit.*

²⁴ K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Komentarz do art. 734*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczegółowa*, LEX 2014.

określony rezultat, lecz staranne działanie, będące zawsze przedmiotem nieostrych ocen, stosunek zlecenia cechuje się zaufaniem, jakie powinien żywić zleceniodawca do zleceniobiorcy. W szczególności sposób wykonania zleconej czynności jest co do zasady pozostawiony zleceniobiorcy, choć zleceniodawca może udzielić wiążących wskazówek, do których przyjmujący zlecenie powinien się stosować, chyba że pojawiła się nieprzewidziana okoliczność i nie ma możliwości uzyskania zgody zleceniodawcy na zmianę sposobu działania, a zachodzi uzasadniony powód do przypuszczenia, że zleceniodawca zgodziłby się na zmianę, gdyby wiedział o istniejącym stanie rzeczy²⁵.

Różnice między umową o dzieło a umową zlecenia dobrze odzwierciedla wyrok SA w Poznaniu z dnia 6 września 2012 r., III AUa 330/12, zgodnie z którym od umowy zlecenia umowę o dzieło odróżnia konieczność jej sfinalizowania w każdym wypadku konkretnym i sprawdzalnym rezultatem. Obowiązek osobistego wykonania dzieła przez przyjmującego zamówienie będzie miał w odniesieniu do umowy o dzieło mniejsze znaczenie, jeżeli rezultat końcowy zostanie osiągnięty. W przypadku umowy zlecenia rezultat nie jest elementem koniecznym, ale zasadę stanowi osobiste spełnienie świadczenia przez zleceniobiorcę, z uwagi na osobiste zaufanie między stronami. Dodatkowo, inaczej niż w ramach umowy o dzieło, dołożenie przez zleceniobiorcę należytej staranności i mimo tego nieosiągnięcie przezeń zamierzonego skutku nie może stanowić niewykonania zobowiązania²⁶.

3. Zasada swobody umów i wola stron zawierających umowę

W kontekście kwalifikacji i uznawania przez sądy administracyjne zawartych przez strony umów o dzieło jako umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, nie można pominąć kwestii zasady swobody umów oraz woli stron zawierających umowę. Wykładni umów dokonuje się bowiem kolejno na trzech płaszczyznach: ustalenia literalnego brzmienia umowy, ustalenia treści oświadczeń woli ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego i ustalone zwyczaje (art. 65 § 1 k.c.), oraz ustalenia sensu złożonych oświadczeń woli poprzez odwołanie się do zgodnego zamiaru stron i celu umowy (art. 65 § 2 k.c.)²⁷. Ponadto, zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Skoro zatem zamiarem stron jest zawarcie umowy o dzieło, której przed-

²⁵ Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 181 i 183.

²⁶ LEX nr 2174749.

²⁷ Wyrok SN z dnia 31 maja 2017 r., V CSK 433/16, LEX nr 2358841.

miot uznają za zindywidualizowany i samoistny rezultat, to czy można dokonywać odmienną wykładni takiej umowy i uznać ją za umowę o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia?

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że wola stron przy ukształtowaniu stosunku prawnego nie jest całkowicie dowolna, ponieważ jest ograniczona przez to, że treść lub cel tego stosunku prawnego nie mogą być sprzeczne z właściwością (naturą) stosunku, ustawą ani zasadami współżycia społecznego. Wynika z tego, że strony, zawierając umowę, której przedmiot nie spełnia cech dzieła, nie dążą do osiągnięcia weryfikowalnego rezultatu, a pomimo to nazywają ją umową o dzieło i w ten sposób traktują w obrocie prawnym (np. poprzez nieodprowadzanie składek na ubezpieczenie zdrowotne), *de facto* kształtują stosunek prawny, który jest sprzeczny z właściwością (naturą) tego stosunku. W znaczeniu węższym kryterium natury stosunku przy swobodzie umów należy rozumieć bowiem jako nakaz respektowania przez strony tych elementów normatywnie określonego typu danej umowy nazwanej, których pominięcie lub modyfikacja prowadzą do istotnego zniekształcenia zakładanego przez ustawodawcę modelu danego typu umowy²⁸. Wola stron zawierających umowę nie może zatem prowadzić do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego, który byłby sprzeczny z właściwością (naturą) danego stosunku.

Natomiast wykładnia oświadczeń woli, o której mowa w art. 65 k.c., jest przede wszystkim instrumentem pozwalającym rozstrzygnąć spór lub umożliwiającym przeciwdziałanie powstawaniu sporów co do interpretacji postanowień umownych i służy ujednoczeniu reguł wykładni²⁹. Istotne jest przy tym indywidualne podejście do każdego przypadku, jak również nie bez znaczenia pozostają dotychczasowe stosunki prawne między stronami, ponieważ w razie wątpliwości co do postanowień umownych można odnieść się do wykładni stosowanej pomiędzy stronami przy poprzednich stosunkach prawnych³⁰. Zgodnie zaś z celowościową regułą wykładni oświadczeń woli, w toku interpretacji postanowień umowy, należy również uwzględniać społeczno-gospodarczy cel czynności prawnej³¹. Ten indywidualny cel umowy, zamierzony przez strony, co do zasady nie wynika z samej treści umowy, ale stanowią go poszczególne ustalenia zawarte w umowie³². Ponadto, jak słusznie podkreśla M. Romanowski, art. 65 k.c. nawiązuje

²⁸ M. Safjan, *Zasada swobody umów (Uwagi wstępne na tle wykładni art. 353¹ k.c.)*, „Państwo i Prawo” 1993, nr 4, s. 16.

²⁹ Por. M. Romanowski, *Szczegółowe reguły wykładni kontraktów w świetle zasad europejskiego prawa kontraktów a reguły wykładni umów w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 9, s. 18.

³⁰ M. Cichocka, *Kontekst sytuacyjny jako niezbędny element prawidłowej wykładni oświadczeń woli*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 19 (dodatek), Legalis.

³¹ M. Bławat, *Wykładnia umów zawierających tzw. oświadczenia i zapewnienia (representations and warranties) – wybrane zagadnienia*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2020, nr 12, s. 50.

³² Por. *ibidem*.

do subiektywnego celu zakładanego przez strony, a więc tego, który stał się przyczyną złożenia przez każdą ze stron oświadczenia woli zawarcia umowy. Nie odnosi się natomiast wprost do natury danego stosunku prawnego, co czyni art. 353¹ k.c., wskazując na jedną z granic autonomii woli stron, a mianowicie naturę stosunku prawnego. Dlatego też dokonując wykładni umowy trzeba sięgać do zobiektywizowanych kryteriów, w odezwaniu od subiektywnego zamiaru stron, pozwalających ustalić naturę stosunku łączącego strony³³. Tym samym, subiektywna wola stron, czy też zgodny zamiar przy zawieraniu umowy, nie może stanowić czynnika decydującego o kwalifikacji zawartej umowy jako umowy o dzieło lub umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, jeżeli łączący strony stosunek obligacyjny jest sprzeczny z właściwością (naturą) umowy o dzieło³⁴.

4. Przygotowanie i przeprowadzenie wykładu a rezultat

W orzecznictwie sądów administracyjnych podkreśla się, że działalność edukacyjna, polegająca na przeprowadzeniu wykładu, nawet na szkoleniu specjalistycznym i dostosowana do indywidualnych potrzeb i możliwości kursantów, nie nosi cech dzieła w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego. Wykonawca umowy, który jest zobowiązany do przeprowadzenia wykładu w oparciu o swoją wiedzę i praktykę, mając na uwadze zarówno przygotowane samodzielnie materiały dydaktyczne, jak również wszelkie niezbędne materiały i narzędzia przygotowane przez zamawiającego, zobowiązany jest *de facto* do wykonania określonej czynności bez względu na to, jaki rezultat ona przyniesie³⁵. Sądy administracyjne przytaczają często pogląd wyrażony przez SA we Wrocławiu, zgodnie z którym wykłady posiadają walory twórcze, ale tylko wtedy będą mogły stanowić dzieło, gdy ich twórca przekazuje nową wiedzę w zakresie pewnego tematu, tzn. będzie wykladał coś, co wcześniej nie było przedmiotem jakichkolwiek rozważań i badań. Natomiast samo przygotowanie wykładu, nawet gdy przekazywana w nim wiedza wykracza poza zwykły poziom i granice programowe oraz jest w sposób indywidualny dostosowywana do potrzeb słuchaczy, nie może stanowić podstawy do przyjęcia, że w takim wypadku mamy do czynienia z dziełem³⁶.

³³ M. Romanowski, *op. cit.*, s. 13.

³⁴ Podobnie WSA w Warszawie w wyroku z dnia 23 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 1970/19, LEX nr 2976983.

³⁵ Tak WSA w Warszawie m.in. w wyroku z dnia 13 lutego 2020 r., VI SA/Wa 2403/19; por. także wyroki z dnia 20 grudnia 2018 r., VI SA/Wa 1817/18; z dnia 28 marca 2017 r., VI SA/Wa 2143/16; z dnia 15 marca 2017 r., VI SA/Wa 2025/16; dostępne w CBOSA.

³⁶ Wyrok z dnia 27 września 2012 r., III AUa 273/12, LEX nr 1307537; przytaczamy m.in. przez NSA w wyrokach: z dnia 23 stycznia 2020 r., II GSK 3492/17; z dnia 24 października 2019 r., II GSK 2962/17; z dnia 20 listopada 2018 r., II GSK 846/17; przez WSA w Warszawie w wyrokach: z dnia 17 stycznia 2019 r.,

Niekiedy sądy administracyjne stoją na stanowisku, że w przypadku umów o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu nie można określić rezultatu – dzieła w rozumieniu art. 627 k.c., nawet gdyby przyjąć, że dzieło może mieć formę rezultatów niematerialnych, nieucieleśnionych w rzeczy, a więc może mieć postać wyniku określonej czynności, ponieważ strony umowy nie mogły z góry wskazać konkretnego wyniku, jaki osiągnie każdy z uczestników zajęć i jakie efekty przyniesie nauczanie. Rezultat w postaci osiągnięcia określonego poziomu przez wszystkich uczestników nie jest ani obiektywnie osiągalny, ani w konkretnych warunkach pewny. Nie jest on bowiem zależny jedynie od starań i działań wykonawcy umowy³⁷. Podkreśla się także, że przy wielości wykładów zadania wykonywane w ramach zawartej umowy stanowią powtarzalny ciąg czynności. Zatem nie ma w takim przypadku możliwości sprecyzowania konkretnego rezultatu, do którego miałyby doprowadzić wykonanie takiej umowy³⁸. Na tę cechę umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwraca uwagę również Sąd Najwyższy. W postanowieniu z dnia 25 lipca 2012 r., II UK 70/12, stwierdził bowiem, że wykonanie określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności), bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie, jest cechą charakterystyczną tak dla umów zlecenia, gdy chodzi o czynności prawne (art. 734 § 1 k.c.), jak i dla umów o świadczenie usług nieuregulowanych innymi przepisami, gdy chodzi o czynności faktyczne (art. 750 k.c.)³⁹.

Choć w orzecznictwie sądów administracyjnych można spotkać się również z poglądem, że rezultatem wykonania umowy o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu nie jest nabycie określonej wiedzy przez słuchaczy, lecz zakończenie indywidualnie określonego cyklu⁴⁰. Podobnie też stwierdza L. Bielecki, że rezultatem takiej umowy zasadniczo jest zakończenie, udokumentowanie zaświadczeniem określonej jednostki o ukończeniu kursu/szkolenia. Ponadto zwraca uwagę, że w wyniku pracy wykładowcy nierzadko powstaje obszerny konspekt, będący efektem przemyśleń, wniosków i koncepcji autorskich. Konspekt ten nierozzerwalnie wiąże się z rezultatem umowy, efektem końcowym⁴¹.

VI SA/Wa 2004/18; z dnia 1 czerwca 2015 r., VI SA/Wa 3272/14; z dnia 10 października 2013 r., VI SA/Wa 1043/13; dostępne w CBOSA.

³⁷ Por. wyroki WSA w Warszawie: z dnia 8 maja 2019 r., VI SA/Wa 130/19; z dnia 27 lutego 2020 r., VI SA/Wa 2381/19; dostępne w CBOSA.

³⁸ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2017 r., VI SA/WA 1882/16, CBOSA.

³⁹ LEX nr 1318380.

⁴⁰ Por. wyrok NSA z dnia 14 marca 2017 r., II GSK 2564/16, CBOSA; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 stycznia 2019 r., VI SA/Wa 1508/18, CBOSA.

⁴¹ L. Bielecki, *Przekształcenie przez ZUS umowy o dzieło w umowę zlecenia w toku kontroli. Swoboda interpretacji w imię interesu zbiorowego przy milczeniu ustawodawcy. Studium przypadku(-ów)*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2016, nr 7–8, s. 149.

W kontekście powyższych rozważań ciekawe jest spostrzeżenie T. Bakalarza. Autor ten wskazuje, że celem działalności dydaktycznej jest przekazanie słuchaczom wiedzy utrwalonej w danej dziedzinie, z tym że wykładowca nie ma skutecznego instrumentu uzyskania rezultatu, jakim jest nabycie wiedzy przez odbiorcę. Podejmuje on jedynie kroki zmierzające do utrwalenia u słuchacza przekazywanej wiedzy, rozwijania zdolności i zainteresowań poznawczych. Wykonywanie działalności dydaktycznej wielokrotnie wiąże się z kreacją wytworów intelektualnych, utrwalonych na nośnikach (materiały dydaktyczne) lub nieutrwalonych (wygłoszenie wykładu). W obu przypadkach chodzi o instrumentarium środków przyjętych w celu osiągnięcia założonego efektu, tj. przekazania wiedzy (nauczania)⁴².

5. Wykład jako utwór w rozumieniu prawa autorskiego

Sądy administracyjne, uznając prawidłowość zakwalifikowania przez dyrektora oddziału wojewódzkiego NFZ oraz Prezesa NFZ zawartej umowy o dzieło jako umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, często powołują się na orzecznictwo sądów powszechnych, zgodnie z którym zawarcie umowy o dzieło, której przedmiotem jest wygłoszenie wykładu, jest możliwe jedynie pod warunkiem, że wykładowi można przypisać cechy utworu. Ten warunek spełnia tylko wykład naukowy o charakterze niestandardowym, niepowtarzalnym, wypełniający kryteria twórczego indywidualnego dzieła naukowego⁴³. Również w doktrynie wskazuje się, że wykład może być uznany za utwór i staje się przedmiotem ochrony z chwilą jego ustalenia, czyli takiego uzewnętrznienia utworu, które pozwala na jego percepcję osobom innym niż twórca. Utwór będący wykładem osiąga taką percepcję z chwilą jego zapisania, np. na papierze czy komputerze, lub z chwilą jego wygłoszenia⁴⁴.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że stosownie do art. 1 ust. 1 u.p.a.p.⁴⁵, utworem jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Jeżeli natomiast przedmiotem umowy o dzieło ma być utwór, wówczas przymiot oznaczenia dzieła powinien być tak skonkretyzowany, aby obowiązkiem przyjmującego zamówienie było dostarczenie zamawiającemu dzieła będącego rezultatem działalności

⁴² T. Bakalarz, *Kwalifikacja prawna umów, których przedmiotem jest działalność dydaktyczna*, „Przełęcz Sądowy” 2016, nr 11–12, s. 171.

⁴³ Por. wyrok SN z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 543/13, LEX nr 1495940; wyrok SN z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13, LEX nr 1379926.

⁴⁴ Por. M. Poźniak-Niedzielska, G. Tylec, *Działalność naukowo-dydaktyczna na wyższej uczelni w świetle prawa autorskiego*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 5, s. 36–37.

⁴⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1231 ze zm.).

twórczej, o indywidualnym charakterze, ustalonego w określonej przez strony postaci⁴⁶. Należy jednak pamiętać, że określone dzieło stanowi utwór, jeżeli jest przejawem działalności twórczej, czyli cechuje się oryginalnością, i jest dziełem o indywidualnym charakterze, czyli ma cechę indywidualności⁴⁷.

Warto również zwrócić uwagę na art. 1 ust. 2¹ u.p.a.p.p., który stanowi, że ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia. Nie są natomiast objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne. Jak wskazuje SN w wyroku z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 543/13, ochronie prawa autorskiego nie podlegają działania o charakterze odtwórczym, polegające na wykonywaniu czynności wymagającym określonej wiedzy i zdolności do jej przekazania⁴⁸. Zaś NSA oz. w Lublinie w wyroku z dnia 8 marca 2000 r., I SA/Lu 1692/98, podkreśla, że utworem jest rezultat działalności o charakterze twórczym, kreatywnym, oryginalnym, charakteryzujący się indywidualnością. Nie jest natomiast utworem taki rezultat pracy, który jest zdeterminowany przez opisywany obiekt czy zjawisko, założony cel (funkcję), który jest jednym z możliwych do osiągnięcia przez osoby podejmujące się tego samego zadania. Ochrona przewidziana prawem autorskim nie rozciąga się też na sam proces twórczy, metodę twórczą czy zastosowaną technikę⁴⁹.

6. Podsumowanie

W świetle powyższych rozważań niewątpliwie jest, że wola stron nie może być czynnikiem decydującym o kwalifikacji zawartej umowy jako umowy o dzieło albo umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Zasada swobody umów nie jest bowiem nieograniczona, a ukształtowany przez strony stosunek zobowiązaniowy nie może być sprzeczny m.in. z właściwością (naturą) tego stosunku. Wątpliwości pojawią się natomiast przy ocenie, czy przedmiotem umowy o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu jest osiągnięcie weryfikowalnego rezultatu – dzieła, czy są nim jedynie czynności starannego działania.

Nie można jednak stwierdzić *a priori*, że żadna umowa o przygotowanie i przeprowadzenie wykładu nie może być umową o dzieło, ponieważ nie prowadzi do weryfikowalnego rezultatu. Każdą z zawartych umów należy oceniać indywidualnie. Niemniej jednak należy stwierdzić, że zdecydowaną większość takich umów stanowią umowy o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

⁴⁶ Por. wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r., II CKN 269/01, LEX nr 82128.

⁴⁷ Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, LEX nr 694269.

⁴⁸ LEX nr 1495940.

⁴⁹ LEX nr 40746.

W pierwszej kolejności należy badać cel umowy. Jeżeli celem umowy jest wygłoszenie wykładu o charakterze niestandardowym, niepowtarzalnym, na określony i zindywidualizowany temat, można w okolicznościach danego stosunku zobowiązaniowego uznać, że wykład nosi cechy dzieła, ponieważ rezultatem zawartej umowy będzie samo wygłoszenie takiego wykładu. Wygłoszony wykład, co prawda w postaci niematerialnej, ale takiej postaci rezultatu nie wyklucza ani doktryna, ani orzecznictwo, może również uzyskać później postać materialną w formie artykułu czy monografii. Taka umowa nie będzie zatem podlegać obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego. W tym przypadku nie można również wykluczyć, że dziełem będzie cykl wykładów. Podobne stanowisko zajęł też SN w wyroku z dnia 6 września 2018 r., II UK 235/17, stwierdzając, że działania polegające na wygłoszeniu nawet cyklu wykładów o cechach wykładu monograficznego na konkretny temat, traktujących o konkretnym zagadnieniu i mających na celu dokładne i szczegółowe przedstawienie określonej problematyki lub wyczerpanie zagadnienia ujętego w tytule, mogą stanowić dzieło w rozumieniu art. 627 k.c.⁵⁰

Natomiast w przypadku, gdy celem umowy jest *de facto* przekazanie wiedzy na określony temat słuchaczom, która to wiedza znana jest osobom zajmującym się tą dziedziną nauki i wygłoszony wykład nosi lub może nosić znamiona powtarzalności, nie mamy do czynienia z dziełem, a zatem taka umowa będzie podlegać obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego. Nie można wówczas, na co słusznie zwracają uwagę sądy administracyjne, określić rezultatu, ponieważ strony umowy nie mogą z góry wskazać, jaki wynik osiągnie każdy ze słuchaczy i jakie efekty przyniesie nauczanie. Rezultat w postaci osiągnięcia określonego poziomu wiedzy nie jest ani obiektywnie osiągalny, ani w konkretnych warunkach pewny. W tym przypadku mamy do czynienia z obowiązkiem starannego działania, by przekazywane przez wykładowcę treści były odpowiednie i dostosowane do potrzeb słuchaczy. Dlatego też przygotowywanie i przeprowadzanie wykładów na uczelniach, które są typowe dla danego kierunku studiów, nie można zakwalifikować jako dzieła w rozumieniu art. 627 k.c. Tak samo jest w przypadku wykładów na studiach podyplomowych czy specjalistycznych szkoleniach. Ich celem jest bowiem przekazanie wiedzy, a nie wygłoszenie niepowtarzalnego i niestandardowego wykładu. Są one bardzo często powielane w następnych latach akademickich, np. w ramach kolejnych edycji studiów podyplomowych czy też szkoleń. Wykładowca przekazuje treści w oparciu o swoją wiedzę oraz doświadczenie, bez względu na to, jaką wiedzę wyniesie każdy z uczestników wykładu i jakie efekty przyniesie kształcenie.

W omawianych wyżej przypadkach nawet konieczność przygotowania materiałów dydaktycznych w postaci np. konspektu czy prezentacji multimedialnej, nie zmienia kwalifikacji takich umów jako umów o świadczenie usług, do których stosuje się prze-

⁵⁰ LEX nr 2541897.

pisy dotyczące zlecenia. Wówczas uprzednie przygotowanie materiałów dydaktycznych należy uznać za jedną z metod działania, zmierzającą do jak najlepszego wykonania zobowiązania umownego i mogącą świadczyć o dokładaniu należytych starań przez wykonawcę umowy. Nadal będą to jednak czynności bardziej o charakterze odtwórczym, zdeterminowane na osiągnięcie określonego celu, jakim jest przekazanie wiedzy uczestnikom wykładu.

Bibliografia

Akty prawne

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1231 ze zm.).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 266 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1373 ze zm.).

Orzecznictwo

- Wyrok NSA oz. w Lublinie z dnia 8 marca 2000 r., I SA/Lu 1692/98, LEX nr 40746.
- Wyrok NSA z dnia 28 października 2016 r., II GSK 3255/16, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 24 listopada 2016 r., II GSK 1118/15, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 9 grudnia 2016 r., II GSK 1145/15, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 14 marca 2017 r., II GSK 2564/16, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2017 r., II GSK 5012/16, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2018 r., II GSK 846/17, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 6 sierpnia 2019 r., II GSK 1630/17, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 24 października 2019 r., II GSK 2652/17, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 9 stycznia 2020 r., II GSK 3072/17, CBOSA.
- Wyrok NSA z dnia 23 stycznia 2020 r., II GSK 3492/17, CBOSA.
- Wyrok SN z dnia 22 grudnia 1989 r., I CR 516/89, LEX nr 1213696.
- Wyrok SN z dnia 28 marca 2000 r., II UKN 386/99, LEX nr 42386.
- Wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r., II CKN 269/01, LEX nr 82128.
- Wyrok SN z dnia 27 lutego 2004 r., V CK 307/03, LEX nr 602087.
- Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, LEX nr 694269.
- Wyrok SN z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13, LEX nr 1379926.
- Wyrok SN z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 543/13, LEX nr 1495940.
- Wyrok SN z dnia 31 maja 2017 r., V CSK 433/16, LEX nr 2358841.
- Wyrok SN z dnia 6 września 2018 r., II UK 235/17, LEX nr 2541897.

Postanowienie SN z dnia 25 lipca 2012 r., II UK 70/12 LEX nr 1318380.
Postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2013 r., II UK 430/12, LEX nr 1675272.
Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 27 września 2012 r., III AUa 273/12, LEX nr 1307537.
Wyrok SA w Poznaniu z dnia 6 września 2012 r., III AUa 330/12, LEX nr 2174749.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 października 2013 r., VI SA/Wa 1043/13, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 grudnia 2014 r., VI SA/Wa 2964/13, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 czerwca 2015 r., VI SA/Wa 3272/14, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 maja 2016 r., VI SA/Wa 2592/15, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2017 r., VI SA/WA 1882/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 marca 2017 r., VI SA/Wa 2025/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 marca 2017 r., VI SA/Wa 2421/26, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 marca 2017 r., VI SA/Wa 2143/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2017 r., VI SA/Wa 1782/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 kwietnia 2017 r., VI SA/Wa 1951/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 września 2017 r., VI SA/Wa 401/17, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 stycznia 2018 r., VI SA/Wa 1292/17, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2018 r., VI SA/Wa 82/18, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 czerwca 2018 r., VI SA/Wa 588/18, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 grudnia 2018 r., VI SA/Wa 1817/18, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 stycznia 2019 r., VI SA/Wa 1508/18, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 stycznia 2019 r., VI SA/Wa 2004/18, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2019 r., VI SA/Wa 2255/16, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 kwietnia 2019, VI SA/Wa 396/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 maja 2019 r., VI SA/Wa 130/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 685/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 951/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 czerwca 2019 r., VI SA/Wa 706/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 lipca 2019 r., VI SA/Wa 261/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lipca 2019 r., VI SA/Wa 967/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 lipca 2019 r., VI SA/Wa 617/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2019 r., VI SA/Wa 907/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 października 2019 r., VI SA/Wa 639/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 1970/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 1985/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2020 r., VI SA/Wa 2160/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 lutego 2020 r., VI SA/Wa 2403/19, CBOSA.
Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lutego 2020 r., VI SA/Wa 2381/19, CBOSA.

Literatura

- Bakalarz T., *Kwalifikacja prawna umów, których przedmiotem jest działalność dydaktyczna*, „Przegląd Sądowy” 2016, nr 11–12.
- Bielecki L., *Przekształcenie przez ZUS umowy o dzieło w umowę zlecenia w toku kontroli. Swoboda interpretacji w imię interesu zbiorowego przy milczeniu ustawodawcy. Studium przypadku(-ów)*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2016, nr 7–8.
- Bławat M., *Wykładnia umów zawierających tzw. oświadczenia i zapewnienia (representations and warranties) – wybrane zagadnienia*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2020, nr 12.
- Brzozowski A., *Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie za wady dzieła*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1986.
- Cichocka M., *Kontekst sytuacyjny jako niezbędny element prawidłowej wykładni oświadczeń woli*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 19 (dodatek), Legalis.
- Drapała P., *Komentarz do art. 627*, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, WKP 2017.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Komentarz do art. 734*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczegółowa*, LEX 2014.
- Kozieł G., *Komentarz do art. 627*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczegółowa*, LEX 2014.
- Poźniak-Niedzielska M., Tylec G., *Działalność naukowo-dydaktyczna na wyższej uczelni w świetle prawa autorskiego*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 5.
- Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania – część szczegółowa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Romanowski M., *Szczegółowe reguły wykładni kontraktów w świetle zasad europejskiego prawa kontraktów a reguły wykładni umów w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 9.
- Safjan M., *Zasada swobody umów (Uwagi wstępne na tle wykładni art. 353¹ k.c.)*, „Państwo i Prawo” 1993, nr 4.
- Siuda W., *Istota i zakres umowy o dzieło*, nakładem Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1964.